

u s u l g e r e ğ i

Yervant Gobelyan'ın 1998'de Aras Yayıncılık tarafından yayımlanan *Memleketini Özleyen Yengeç* ile *Gryanki lusantsken* [Yaşamın Kıyısından] adlı öykü kitapları, yıllar sonra ilk kez tek ciltte bir araya geliyor. Bu kitapta, Gobelyan'ın çeşitli yayınevlerince ya da kendi girişimleriyle yayımladığı ya da dönemin dergi ve gazetelerinde kalmış, unutulmaya yüz tutmuş öyküleri yer alıyor. Eser, yazarın ölümünün 15. yılı münasebetiyle hazırlandı.

Bu öykülerde Gobelyan'ın sade, içten ve yer yer hüzünlü sesi duyulur. Yazarın zihninde ve kalbinde taşıdığı İstanbul; Taksim Meydanı'ndaki Eptalofos Kıraathanesi'nin edebi atmosferi, Rumelihisarı sokaklarının, Bardizag'dan [Bahçecik] gelen köklerinin, Galata Köprüsü'nün, Samatya dolmuşlarının ve İstiklal Caddesi'nin silinmiş gölgeleri metinlerde yeniden can bulur. Emekçi, onurlu ve mütevazı insanlar; hamallar, kahve müdavimleri, sokak satıcıları, gündelik hayatın isimsiz kahramanları onun anlatısında hayat bulur.

Özgün metinde Türkçe başta olmak üzere pek çok dilde sözcük bulunmaktadır. Bu sözcükler *italik* dizildi, gerekli durumlarda (*) işaretiyle dipnot olarak verildi.

Türkçe yazımda Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* (Epsilon Yay.) temel alındı, Necmiye Alpay'ın *Türkçe Sorunları Kılavuzu*'ndan (Metis Yay.) yardımcı kaynak olarak yararlanıldı.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

YAŞAMIN
KIYISINDAKİ YENGEÇ

Aras Yayıncılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas 231/Kat 1
34430 T nel, Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 243 06 02
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com
Sertifika No: 44967

ARAS -      331

Yaşamın Kıyısındaki Yengeç
Yervant Gobelyan

Çeviri
Hagop Gobelyan

Yayıma Hazırlayan
Betül Bakırcı

Redaksiyon
Nayiri B y ksimkeşyan

Kapak Tasarımı
Melisa Arsenyan

Kapak Fotoğraflı
Manuel  ıtak

ISBN 9786257460804

Baskı ve Cilt
Sena Ofset: Yakuplu Mahallesi 194. Sokak Blok No: 1
   Kapı No: 465 Beylikdüzü-İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46 / Sertifika No: 45030

Aralık 2025, İstanbul

YAŞAMIN KIYISINDAKİ YENGEÇ

YERVANT GOBELYAN

ERMENİCEDEN ÇEVİREN
HAGOP GOBELYAN

İçindekiler

Yervant Gobelyan.....	9
-----------------------	---

MEMLEKETİNİ ÖZLEYEN YENGEÇ

Memleketini Özleyen Yengeç.....	15
Yama.....	19
Denizkızının İhaneti.....	25
Dulun Oğlu.....	33
“Kanaatkâr Bakkal” Kir Bodos.....	40
Kıyamet Kopacak mı?	48
Stavro.....	57
28/3’ün Vukuatı	65
Ah Şu Anayasa.....	70
Abilik.....	76
Yerle Gök Arasında.....	82
Bobi	89
İzdiham.....	98
Acaba Bir Şey Olur mu Dersin?	103
Mide ve Meslek	108
Alman Dehasının Son Şaheseri	113
Ama O Laf da Edilmez ki!.....	122
Barış	128

YAŞAMIN KIYISINDAN

Mercedes “Décapotable”	137
Dış Kapının Mandalı mıyım Ben?.....	145
Zayıf Beden, Güçlü Ruh.....	152
Taş Olsa Çatlar... Ve Sen Taşsın.....	157
Medeni İnsanlar Hayvanları Sever.....	163

Bazen Öyle Bazen Böyle.....	169
Sonya, Sonya, Sonya... ..	173
Tam Bir Mücrim Timsali.....	178
Kir Andrea ve Diğerleri.....	185
Eşeğin Kuyruğu Neden Uzamıyor?.....	192
Bedavacılar Bu Taraftan!.....	196
Hastalık, İpek Elbise ve Namus Üzerine.....	203
Zararın Neresinden Dönersen... ..	208
On Beş	217
Tanrı Her Zaman Müşfik Değildir!.....	225
Gündelik Kaygılar	231
Ririka	236
Sevmek, Sevilmek ve Avare Dolaşmak Üzerine.....	242
Yarım Kalmış Hikâye.....	250
Roman.....	255
Gece Yarısından Sonra.....	262
Serseri.....	269
Kestaneci.....	273

Agop Arad tarafından çizilmiş Yervant Gobelyan portresi.
Gobelyan'ın imzası Agop Arad tarafından
çizime yerleştirilmiştir.

Yervant Gobelyan*

Yervant Gobelyan, İzmit Bardizag (Bahçecik) kökenli bir Ermeni ailenin dört çocuğundan biridir. 1923'te İstanbul Rumelihisarı'nda doğdu. İlk eğitimini önce semtin Tateosyan Okulu'nda, daha sonra Taksim Esayan Okulu'nda aldı ve 1937'de mezun oldu. Bir daha hiç okula gitmedi. Bakkal çıraqlığı, oto tamirciliği, marangozluk, nikelajcılık gibi birçok işte çalıştı. Dayısının kişisel kütüphanesinden yararlanarak kendini sürekli geliştirdi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında dört yıl askerlik yaptı. Askerde yeni Ermeni şiirinin öncülerinden Haygazun Kalustyan'la tanıştı. Bir diğer öncü şair Garbis Cancikyan'la daha önce Samatya'da, üyelerinin çoğu Ermeni gençler olan Hilâl Fanfari'nda (Hilâl Badosu'nda) tanışmış, dost olmuştu. 1940'larda İstanbul'da ilerici bir akım büyük bir hızla tüm edebiyat çevrelerini etkilemekteydi. Taksim'deki Eptalofos Kahvehanesi ise onların buluşma yeri idi.

Gobelyan'ın şiirlerden oluşan ilk kitabı, *Yerani Te...* (Keşke...) adıyla yayımlandı (1948) ve sonrasında yazar emniyette sorguya alındı. Ardından Haçik Amiryan'ın *Ca-*

* Gobelyan'ın biyografisi Hagop Gobelyan tarafından düzenlenmiştir.

rakayt (Işın) gazetesinden ayrılmak zorunda kaldı. Aynı yıl Hagop Sivaslıyan'la birlikte Eminönü Çakmakçılar Yokuşu Sümbüllü Han'da Onnig Aktaryan Matbaası'nda *Luys* (Işık) adlı haftalık gazeteyi çıkarmaya başladı. Bu gazete de parasızlık nedeniyle ancak bir buçuk yıl yayımlandı. Gobelyan'ın ilk öyküsü “*Sigaretner*” (“Sigaralar”) ise 18 Şubat 1949 tarihli *Marmara* gazetesinde yayımlandı. Gobelyan, o günlerde askerden yeni dönen Rupen Maşoyan ile birlikte, Babıali'de, Reşit Efendi Han'daki Hagop Aprahamyan Matbaası'nda, başyazarlığını kendisinin üstlendiği *Tebi luys* (Işığa Doğru) haftalık dergisini çıkardı (1950). Bu dergi de bir buçuk yıl sonra parasızlıktan kapandı.

Gobelyan, o sırada yeni kurulmakta olan *Ayk* (Şafak) günlük gazetesinden aldığı davetle 1953'te Beyrut'a giderek gazetenin yayın yönetmenliğini üstlendi. Beyrut'taki Ermenice dergilerde öyküleri yer aldı. 1954'te İstanbul'a dönerek *Marmara* gazetesinde çalıştı, 1957'de tekrar Beyrut'a gitti. Uzun süre *Ispürk* (Diaspora) haftalık dergisinin ve Sevan Yayınevi'nin yayın kurulunda yer aldı. 1965'te Avrupa'ya gitmek üzere geldiği İstanbul'da kalarak *Marmara* gazetesinin yazı işlerinde görev aldı. Hagop Sivaslıyan'ın çıkardığı *Baykar* (Mücadele) haftalık gazetesinin başyazarlığını üstlendi. Gazeteciliğe devam ederken, 1970'te Gobel Yayınevi'ni kurdu. *Portsank* (Bela) haftalık mizah dergisini dokuz sayı yayımladı. İzleyen yıllarda iki yıl *Jamanak* (Zaman) gazetesinde, daha sonra yine *Marmara* gazetesinde çalıştı.

Gobelyan, yaşamının son on beş yılında haftalık *Agos* gazetesinde görev yaptı; Ermenice ve Türkçe dillerinde yazı ve araştırmaları yayımlandı. 15 Aralık 2010'da yaşama veda etti ve Balıklı Ermeni Mezarlığı'na defnedildi.

Eserleri

- *Երանի թէ...* [Yerani te... (Keşke...)] (İstanbul: Tebi Luys Yayın Dizisi, No. 2, 1948 [Şiir]).
- *Խճանկարներ* [Khıcanıgarner (Mozaikler)] (İstanbul: Yazarın yayını, 1968 [Öykü]).
- *Աշխարհի իններորդ հրաշալիքը* [Aşkharhi innerort hıraşaliki (Dünyanın Dokuzuncu Harikası)] (İstanbul: Gobel Yayınevi, 1972 [Öykü]).
- *Երազ չունեցող մարդիկ* [Yeraz çunetsoğ martig (Hayali Olmayan İnsanlar)] (İstanbul: Rışduni Karakızyan Edebiyat Dizisi, No. 2, 1984 [Öykü]).
- *Մենք անունը «Հայ ծաղիկ» դրինք* [Menk anunu “Hay dzağig” tırink (“Ermeni Çiçek” Dedik Adına)] (İstanbul: Nork Yayınevi, 1991[Öykü]).
- *Հողով մկրտուածներ* [Hoğov mıgrdıvadzner (Toprakla Vaftiz Olanlar)] (İstanbul: Nork Yayınevi, 1992 [Öykü]).
- *Եօթն օրը հեղ մը* [Yotn օrı heğ mı (Yedi Günde Bir)] (İstanbul: Nork Yayınevi, 1995 [Makaleler]).
- *Կեանքի լուսանցքէն* [Gıyanki lusantsken (Yaşamın Kıyısından)] (İstanbul: Aras Yayıncılık, 1998 [Öykü]).
- *Memleketini Özleyen Yengeç* (İstanbul: Aras Yayıncılık, 1998 [Öykü]).

MEMLEKETİNİ
ÖZLEYEN YENGEÇ

Memleketini Özleyen Yengeç

Her ziyaretinde bizimkilerin memleketinden söz açılır, eski anılar anlatılır ve o da mutlaka memleket ziyaretlerinden birinde yaşanmış olaylardan oluşurdu. Bunlardan hiçbiri olmazsa bile, yeni ve ilginç bir buluntu günün konusu olur, konu da bir açıldı mı gizli acılar ve gün yüzü görmemiş acı tatlı hatalar birbirini kovalardı.

Bu sefer de konu bir yengeçti. Daha doğrusu, son ziyaretinde bizim memleketimizden getirdiği bir yengeçten bahsetmeye başlamıştı.

Bir yengecin hikâyesi... Ne kadar basit ve sıradan, çekici olmayan bir konu değil mi? Ne var ki bu konu hakkında yarım saatten fazla konuştuk, hikâye bittikten sonra ise uzun süre sessiz kaldık. Hikâyeyi size de anlatayım. Çoğunuz bizim memlekette doğmuş olmasanız da sonuçta hepinizin, dayımın hikâyesindeki yengeç gibi bir memleketi vardır. Hikâyeyi anlatayım ve bakalım siz memleketini özleyen yengecin hikâyesi bittikten sonra hemen yeni bir konuya geçebilecek misiniz?

“Bir zamanlar bize ait olan meyve bahçelerinden geçiyordum...”

Hikâyesine böyle başlamıştı dayım o gün.

“Hayal meyal, sislerin ardında bir yer olarak hatırlıyorum ancak hiçbir zaman unutmadım. Şimdi ne babamın diktığı ağaçlar, ne atalarımızın diktığı geniş gövdeli ceviz ağacı ne de sık gövdeli fındık ağaçları var tabii. Ama –hatırlıyorum– o topraklardan bir su geçerdi ve bugüne kadar hep aynı berraklıkta kaldı ve nereye gidersem gideyim, hangi suya kulak verirsem vereyim, kulaklarımdan hiç eksilmeyen aynı tatlı şırıltıyla akmaya devam etti. İşte şu son ziyaretimde de öyle akıyordu ama sanki öksüz ve sahipsiz kalmıştı.

Suyun yukarısına doğru yürüdüm. Kıydaki çakılların üzerinde güneşin ışınlarını korkusuzca ve telaşsızca, doğanın temiz ve güzel ıssızlığında içen ve bundan sarhoş olacak kadar memnun duran bir yengeç gördüm. Oldukça yaklaştım ona, o ise karnı güneşe dönük halde sıcacık çakılların üzerinde yatmaya devam ediyordu. Memleketin suyunu içmiş, havasını solumuş canlı bir anı olarak onu yakalayıp buraya getirmek geldi aklıma. Her seferinde bir şeyler getiriyordum zaten. Bir avuç toprak, birkaç meyve, çeşit çeşit taşlar, hatta bir seferinde memleketin mahsulüdür diye babanın mezarına koymak için çiçek getirmiştim ama hiç canlı bir şey getirmemiştim. O yüzden bu defa Bardizag’dan* canlı bir hatıra olsun diye yengeci getirmek istedim. Yengeçler birkaç saat susuz yaşayabilir...”

Bir süre dalgın, boşluğa baktı; sonra devam etti.

“Bir kutuya koyup eve getirdim. Evde genişçe bir kaba aktardım; temiz su doldurdum, yemek olarak da eklemek

* İzmit’in 20 km. kadar güneybatısında, günümüzde Bahçecik. Yüzyıl başında Ermen, yoğun bir yerleşmeydi. Nersesyan-Şuşanyan Okulu’nda bin dolayında öğrencisi, çeşitli dergileri, tiyatro temsilleriyle kültürel bakımdan gelişmiş bir merkezdi.

kırıntısı ve et parçacıkları koydum. İsteddiği kadar yesin, dedim. Bizim ‘hemşeri’ dağ başında daha iyisini mi buluyordu sanki?

Ertesi sabah baktığımda ekmek ve et parçalarının olduğu gibi durduğunu gördüm. Kendisi de kabın kenarına asılmış duruyor! Elinden gelse dışarı çıkacak, başını alıp gidecek...

Şu yaramazın yaptığına bak, dedim kendi kendime. Avuç dolusu yemek verdim, akli hâlâ kaçmakta... Ancak bizim ‘hemşeri’nin ekmeği ve eti sevmemiş olabileceğini düşündüm ve o gün çarşıdan balık aldım; eve getirip ayıkladım, ufaladım, ‘Ye şimdi yiyebildiğin kadar,’ dedim. ‘Al sana taze balık eti! Artık arayan da bulamıyor, çatlayana kadar ye!’

Ertesi sabah ilk işim yanına gitmek oldu. Baktım, balıkları da ekmek ve et gibi aynen duruyor. Yengeç de kabın kenarına yapışmış, devamlı kaçma çabasında...

Herhalde balık etini de sevmeyi, diye düşündüm ve aynı gün gidip karides aldım, eve getirip temizledim ve bu müşkülpesent yengeci memnun etmek için başka bir çaba göstermeye karar verdim. Nasıl olsa bütün gün yiyecek bir şey bulamayınca yemek zorunda kalacağını düşünerek karidesleri kabın içine attım.

Günler geçti ve yengeci görmek için kabın yanına her gittiğimde hayvanı hep delice bir dışarı çıkma ve kaçma telaşı içinde, yiyecekleri ise hiç dokunulmamış halde buldum.

Sonunda bir gün, kabın kenarından oldukça yukarıya tırmanıp, orada hareketsiz kaldığını gördüm. Tam zamanında yetişmiştim çünkü eğer biraz daha geç kalmış olsam, büyük olasılıkla dışarı çıkıp kedinin birine yem olacak veya bir köşede aç susuz kaybolup gidecekti.